

Inštitut za ekonomska raziskovanja
Institute for Economic Research

Univerza v Ljubljani
Fakulteta *za družbene vede*

Poročilo CRP SRIP

SPREMLJANJE IN PRESOJA UČINKOV STRATEŠKIH RAZVOJNO INOVACIJSKIH PARTNERSTEV

Pripravila: dr. Maja Bučar

Sodelovali: dr. Matjaž Črnigoj, dr. Andreja Jaklič, dr. Borut Likar, dr. Aleš Lipnik, dr. Marko Lovec, dr. Metka Stare in dr. Boštjan Udovič.

April 2021

Uvod

V skladu s časovnico, dogovorjeno med projektnimi partnerji, je v prvih štirih mesecih 2021 delo potekalo v treh povezanih smereh:

- 1) Nadaljevanje pridobivanja kvantitativnih podatkov, potrebnih za evalvacijo delovanja SRIP in primerjavo med uspešnostjo članov SRIP z nečlani
- 2) Spremljanje procesa podjetniškega odkrivanja po posameznih SRIP-ih in povezovanje le-tega z nastajanjem strateških dokumentov za programiranje kohezijske politike ter Načrta za obnovo in okrevanje
- 3) Analiza sodelovanja med SRIP s ciljem identifikacije ustreznih mehanizmov, ki bi tako sodelovanje še podprli.

Raziskovalno in analitično delo je tudi v tem obdobju potekalo izključno virtualno, tako stiki med raziskovalci in pisarnami SRIP kot znotraj evalvacijske skupine, ter med evalvacijsko skupino in naročniki. Ocenjujemo, da je na kakovost dela SRIP, pa tudi našega spremljanja, COVID-19 vplival vsaj posredno, saj bi bila intenzivnost stikov v normalnih razmerah zagotovo večja ter kakovostnejša. Odpadla je izvedba fokusnih skupin za preverjanje nekaterih naših zaključkov, tudi zaradi preobremenjenosti pisarn z drugimi spletnimi srečanji. Na oteženo poslovanje so nas opozorile tudi nekatere pisarne, saj opažajo, da za nekatera manjša podjetja predstavlja že članarina breme, še posebno v času, ko posebnih razpisov za R&R&I projektov ni in jih tudi še nekaj časa ni moč pričakovati.

1) Nadaljevanje pridobivanja kvantitativnih podatkov

V okviru te naloge smo s pomočjo SVRK stopili v stik s Statističnim uradom. S strani IER, ki vodi kvantitativno analizo, je bil poslan zahtevek s točno navedbo, do katerih baz potrebujemo dostop in na kakšen način.

SURS smo seznanili, da v okviru CRP SRIP načrtujemo analizo z uporabo kvantitativnih podatkov. Kvantitativna analiza uspešnosti se bo osredotočila tako na aktivnosti, ki jih izvajajo SRIP-i, kot tudi rezultate njihovih aktivnosti. Tako bomo preučevali na eni strani obseg in druge značilnosti raziskovalno-razvojnih in inovacijskih projektov, za katere obstajajo podatki, vlaganja podjetij v R&R ter njihove inovacijske aktivnosti, investicije v osnovna sredstva, na drugi strani pa rezultate teh aktivnosti, ki jih nameravamo presoditi glede na dosežene rezultate v okviru raziskovalno-razvojnih in inovacijskih projektov oziroma osnove za tržne manifestacije, kot tudi rezultate tržnih manifestacij, ki se kažejo v ustvarjenih prihodkih, novih zaposlitvah, dobičku, dodani vrednosti itd.

Zato smo SURS zaprosili za dostop do nekaterih njihovih podatkovnih baz:

- a. R-RD-PS, R-RD-JRZ, R-RD-VŠZ (Raziskovalno-razvojna dejavnost pri izvajalcih) – 2010-16
- b. R-RD-IZV (Raziskovalno-razvojna dejavnost pri izvajalcih) – 2017-19
- c. INV-1 (Investicije v osnovna sredstva) – 2010-19

- d. INOV-PS (Inovacijska dejavnost v predelovalnih in izbranih storitvenih dejavnostih) – 2010-19
- e. IKT (Uporaba informacijske-komunikacijske tehnologije in e-trgovanje v podjetjih) – 2010-19

Načrtovano je, da bi uporabili tudi lastne podatkovne baze, ki bi jih združili s podatki iz podatkovnih baz SURS in AJPES:

1. Člani SRIP-ov (podjetja in JRO z matičnimi številkami; spremenljivke: ime SRIP-a, vrsta organizacije)
2. Raziskovalno-razvojni in inovacijski projekti (podjetja in JRO z matičnimi številkami; več spremenljivk)
3. Kompetenčni centri za razvoj kadrov (podjetja z matičnimi številkami; več spremenljivk).

Delo na pripravi podatkovnih baz se nadaljuje.

2) Spremljanje procesa podjetniškega odkrivanja po posameznih SRIP-ih in povezovanje le-tega z nastajanjem strateških dokumentov za programiranje kohezijske politike ter Načrta za obnovo in okrevanje

2.1. Spletne delavnice ob prenovi Akcijskih načrtov

Sodelavci projekta so se udeležili vseh desetih spletnih delavnic, vsak za SRIP, ki ga spremlja. Za potrebe poročila je raziskovalec, ki spremlja določen SRIP, pripravil kratko zabeležko o poteku delavnice, kjer je izpostavil ključne poudarke predstavitve ter diskusije in podal svojo oceno. Skupna ocena je, da so delavnice pokazale, da se v okviru SRIP aktivno dela in poskuša kljub okoliščinam ne le zadržati članstvo, ampak ga z novimi prijemi še povečati. Seveda je še vedno opazna visoka stopnja heterogenosti SRIP. To se odraža pri številu članov, številu in obsegu področij, na katera se usmerjajo v okviru svojega dela ter pri dinamiki načrtovanja nalog.

Izpostavljam nekaj opažanj na delavnicah, ki so skupna za vse SRIP:

- a) Za bolj poglobljeno tržno naravnost delovanja SRIP in njihovih članov so ključni **demonstracijski projekti**. Podpora tovrstnim projektom je pomembna za prenos idej iz raziskovalno-razvojnega prostora na trg, pa naj bo to na področju hrane, tovarn prihodnosti, materialov, krožnega gospodarstva, itd. Med predlogi oz. projekti, ki so bili izpostavljeni na posameznih delavnicah, so na primer:
  - Inovacijski center za prehransko tehnologijo
  - Inštitut za hrano
  - Nacionalni Demo center (demonstracijsko okolje uporabe tehnologij industrije 4.0 in razvojno in testno okolje za visokotehnološke produkte in procese)
  - Testni poligoni novih izdelkov v realnem okolju

- HUB laboratoriji
- Slovenija kot »laboratorij« za razvoj prebojnih tehnologij na področju trajnostne energije
- Pilotni center SiPCAST (vključen v NOO- op. MB)
- Pilotni center SiPCOMAT
- Pilotni centri s področja materialov, jeklarstva, livarstva
- Inovacijski center slovenske avtomobilske industrije
- Slovenija kot referenčna država zelene mobilnosti.

Predlogi oz. projekti so v različnih fazah implementacije, pri vseh pa se izpostavlja njihov pomen za prenos raziskovalnih dosežkov v prakso, ki naj bi prav preko tovrstni idej potekal hitreje in uspešneje.

- b) Več **povezovanja med SRIP** bi prispevalo k optimizaciji na presečnih področjih, omogočilo sinergije ter odprlo nove priložnosti. (več o tem v točki 3)
- c) **Proces prečiščevanja prioritet** na posameznem področju, ki ga je spodbudil SVRK, je spodbudil bolj dorečene usmeritve in tudi razmejitve med posameznimi vertikalami pri večini SRIP.
- d) Vprašanje **digitalizacije** in modela **krožnega poslovanja** se je pogosto izpostavljalo kot horizontalna tema, ki bi ji veljalo nameniti posebno pozornost. Vsi SRIP oziroma njihovi člani se srečujejo s pripravo strategije digitalizacije, ki je sicer do neke mere sektorsko pogojena, a vendar obstaja niz skupnih vprašanj. Enako velja za vprašanje trajnostnega in zelenega razvoja. Tudi tu gre za horizontalno temo, kjer prihaja celo do prekrivanja interesov, namesto povezovanja.
- e) Čeprav je organizator večkrat izpostavil, da delavnice niso namenjene diskusiji o **policy mixu**, se sodelujoči tej temi niso mogli izogniti. Realizacija načrtovanega je odvisna od obsega in sistematičnosti podpore s strani države. V tej točki je bilo opozorjeno, da je minulo obdobje pokazalo marsikaj koristnega (glavni razpisi za S4: TRL 3-5, TRL 6-9 in Demo projekti), a hkrati so se pokazali tudi problemi (časovna neusklajenost razpisov, dolgi postopki izbora prejemnikov), ki so povzročili tudi to, da sredstva niso bila optimalno izkoriščena.
- f) Prenovljeni AN naj bi bili podlaga za širitev članstva in obratno, zaradi širitve članstva je prišlo do dopolnitev nekaterih produktivnih smeri v posameznih SRIP (in s tem potencialno do nekaterih novih prekrivanj).

2.2. Načrt za okrevanje in odpornost¹

Eden od pomembnejših strateških dokumentov za razvoj v naslednjih letih je tudi Načrt za okrevanje in odpornost (NOO), saj je bilo pričakovano, da se bo tudi s tem načrtom

---

¹ Prvotna analiza se je nanašala na verzijo dokumenta, ki je bila pripravljena decembra 2020 in javno objavljena 12.2. Prenovljena inačica, ki jo bo vlada posredovala Komisiji, nam je dostopna šele od 30.4. dalje, zato smo kratko analizo nove inačice pripravili do 5.5., ki pa je zaradi časovne omejitve le hiter pregled in ne poglobljena analiza.

naslavljaljo področja Strategije pametne specializacije, še posebej ob dejstvu, da le ta *»predstavlja platformo za osredotočenje razvojnih vlaganj na področja, kjer ima Slovenija kritično maso znanja, kapacitet in kompetenc in na katerih ima inovacijski potencial za pozicioniranje na globalnih trgih ter s tem krepitev svoje prepoznavnosti«* (SSPS; 2017). Že analiza prvega osnutka je pokazala nezadostno vključevanje S4 in Akcijskih načrtov SRIP v načrtovanje aktivnosti na področjih, ki sicer naslavljaljo prioritete S4 (zdravje, krožno gospodarstvo, digitalizacija, mobilnost, hrana) in ukrepov za spodbujanje podjetništva. Ob tem preseneča, da se v sicer široko zastavljenih posvetih z bolj ali manj strokovno javnostjo avtorjem ni zdelo koristno predstaviti predvidene rešitve vsaj na prioritetenih področjih S4 tudi pisarnam in članom SRIP, še posebej, ker je vzporedno potekal tudi proces redefiniranja AN in bi se tako lahko nastajanje strateških dokumentov medsebojno dopolnjevalo. Z zornega kota učinkovite implementacije Strategije pametne specializacije ocenjujemo to dejstvo kot izgubljeno priložnost za širšo integracijo S4 v nastajajoče strateške dokumente na eni strani in na drugi strani za uporabo dosedanjih izkušenj (predvsem konkretnih razpisov za R&R projekte za TRL 3-6, TRL 6-9 in Demo projekte na drugi strani) pri načrtovanju novih ukrepov.

Splošne pripombe

Dokument NOO s 30. 4. 2021 z obema prilogama je obsežen material, katerega celovita analiza bi zahtevala bistveno več časa, predvsem za oceno povezovanja posameznih načrtovanih ukrepov na različnih komponentah ter oceno realnosti zastavljenih ciljev. Zato smo se v naši analizi osredotočili zgolj na tista področja in ukrepe, za katere smatramo, da so najbolj relevantni za delo SRIP in njihovih članov ter za realizacijo prioritet, ki jih je opredelila Strategija pametne specializacije.

V primerjavi s prejšnjo verzijo je novi NOO izboljššan tako vsebinsko kot glede sistematičnosti. Povezalo se je določeno število poglavij (prva verzija 9, zdaj 4 razvojna področja), vendar ta vključujejo v veliki meri tudi prvotne vsebine v obliki komponent posameznih razvojnih področij. Ostale so nekatere pomanjkljivosti, ki smo jih komentirali že v prejšnji verziji in se ponavljajo tudi v novi. Tako tudi novi NOO nezadostno odraža povezave in sintezo področij v smislu vsebin in načrtovanih/ potrebnih reform, obsežnost dokumenta pa preglednost še dodatno omejuje. V izhodiščih se pogreša že doseženo na številnih področjih, ne nadgrajuje se dobre obstoječe pristope in instrumente, na mestih se zdi, da avtorji ne poznajo v celoti okolja in politik na določenem področju. Ne le, da se dokument ne poziva na S4, tudi ne vključuje aktivnih pobud na posameznih področjih, ki se že nekaj let razvijajo.

SRIP so na mnogih področjih, ki jih vključuje NOO (zdravje- medicina, trajnostna mobilnost, krožno gospodarstvo, trajnostna prenova stavb, digitalizacija, turizem, hrana) postavili dobro podlago in izhodišča za nadaljnji razvoj, zato bi vsaj na teh področjih bilo smiselno upoštevati njihov pomen in jih aktivneje vključiti v načrtovanje projektov, izgradnje kompetenc ter mednarodnih povezav. Ustvarja se vtis, da je S4 stvar nekega povsem drugega resorja in se ne vklaplja v NOO, pa čeprav so nekateri projekti, načrtovani v sklopu NOO, manj dodelani kot so tisti, ki že potekajo znotraj SRIP na istih področjih (npr. telemedicina). Po drugi strani se na

nekaterih področjih pojavljajo projekti, ki jih najdemo v AN SRIP, a se ne ob tem obstoj SRIP ne omenja.

V zadnjih letih je na številnih področjih bilo opravljeno veliko evalvacij instrumentov, politik in programov, ki predstavljajo dobro osnovo za oblikovanje novih ukrepov. Zdi se, da skupina, zadolžena za pripravo NOO, teh dokumentov ne pozna (ali pa jih ne smatra za uporabne). To vodi do ponavljanja določenih ukrepov, ki v preteklosti niso bili dobro sprejeti in niso dosegli načrtovanih rezultatov. Tega je v novi različici NOO sicer občutno manj, tudi na račun zmanjševanja uporabe povratnih sredstev.

V dokumentu NOO so omenjene povezave s številnimi strateškimi dokumenti, na področju RRI, hrane² in turizma tudi Strategija pametne specializacije Slovenije (S4). Povsem spregledan pa je obstoj SRIPov kot enega glavnih mehanizmov za uresničevanje povezovanja med gospodarstvom in raziskovalno sfero. Naša sicer hitra analiza je tako zasledila le eno eksplicitno omembo SRIP³ pri opisu investicij na prednostna področja, ki jih je identificirala študija Deloitte o spodbujanju investicij in internacionalizacije slovenskega gospodarstva. Tam so kot prednostna področja za investicije omenjeni sektorji (kot npr. avtomobilska industrija), ki so bili izbrani na podlagi večnivojskega pristopa: a ta prednostna področja so poimenovana drugače kot prioritete v S4. Tako ni jasno, ali se od prioritete S4 Slovenija odmika oz. se prednostna področja v različnih dokumentih različno naslavljajo. Za skladnost strateških dokumentov in njihovo večjo verodostojnost je ključnega pomena poenotenje pristopa tudi pri naboru prioritete za podjetniško dejavnost, ali pa je potrebno eksplicitno navesti, da ima NOO svoja prednostna področja, ki se deloma sicer prekrivajo s prioriteta S4, jim pa ne sledijo. Prav tako bi bilo korektno do vseh tistih akterjev, ki si prizadevajo za uresničitev S4, jasno zapisati, zakaj to niso več podlaga za strateško načrtovanje naložb.

Hkrati je neupoštevanje zmogljivosti in potencialov SRIP kot enega ključnih instrumentov za uresničevanje S4 (seveda, če je S4 sploh relevantna za NOO) nerazumljivo in ne prispeva k učinkovitosti, odpornosti in obnovi predvideni z NOO. SRIP so na devetih, za Slovenijo (še včeraj) strateških področjih, uspeli povezati doslej največje število razvojno-raziskovalnih institucij ter podjetij različnih velikosti ter vzpostaviti tesno sodelovanje pri razvoju in inoviranju novih produktov, tehnologij, storitev in procesov. Zato še enkrat poudarjamo, da so mnoga fokusna področja delovanja SRIP omenjena in vključena tudi v NOO (brez navedbe SRIP), zato bi bilo nujno SRIP smiselno vključiti v Načrt in poiskati sinergije pri njegovi izvedbi ter tako tudi prispevati k doseganju zastavljenih ciljev na področju S4⁴. Tak pristop bi predstavljal prispevek k povečanju inovacijske sposobnosti gospodarstva, izkoriščanju

---

² Pri utemeljevanju potrebe po ustanovitvi Nacionalnega inštituta za hrano se tako navaja: »V strategiji pametne specializacije (S4) trajnostna hrana opredeljena kot nacionalna strateška razvojna prioriteta, vendar v Sloveniji nimamo ustreznega osrednjega stebra inovacijskega ekosistema, ki bi na področju hrane povezoval obstoječe centre znanja z industrijo, podjetji, kmetijskimi gospodarstvi, vladnimi institucijami ter potrošniki« (NOO, str. 274).

³ Na strani 271 je tako zapisano: »Slovenska podjetja in raziskovalni inštituti so pionirji na določenih področjih omogočitenih tehnologij, še posebej so dobro zastopani v okviru SRIP-ov.« Ob tem kratica SRIP ni pojasnjena.

⁴ Veljalo bi spomniti avtorje NOO na zapis ciljev S4: »S4 bo strateško usmerjena v trajnostne tehnologije in storitve za zdravo življenje, ki naj Slovenijo umestijo kot zeleno, aktivno, zdravo in digitalno regijo z vrhunskimi pogoji za ustvarjanje in inoviranje, usmerjeno v razvoj srednje in visoko tehnoloških rešitev na nišnih področjih.«

sinergij med SRIP , ustvarjanju novih verig vrednosti in vključevanju v globalne verige vrednosti na podlagi visoke dodane vrednosti.

Analiza konkretnih razvojnih področij oz. komponent

Kot že omenjeno, kratka (prva) analiza zajema zgolj nekaj komponent znotraj izbranih razvojnih področij, za katera ocenjujemo, da se najbolj neposredno vežejo na S4 in SRIP.

1. razvojno področje: Zeleni prehod

Country Specific Recommendations (CSR), ki jih je Evropska Komisija naslovila na Slovenijo v 2019 in 2020 med priporočili ekonomske politike pri naložbah kot prioritete navaja vlaganja v raziskave in inovacije (R&I), ki zadevajo vse komponente Zelenega prehoda. Delež sredstev, ki so temu področju namenjena v NOO - samo 3,8% od skupno 1,043 milijarde € za Zeleni prehod – kaže na nezadostno upoštevanje pomena vlaganj v (R&I) za Zeleno preno, ki ima posledice na zmanjševanje zmogljivosti Slovenije za ustvarjanje in uvajanje sodobnih tehnologij in procesov.

Komponenta 4: Trajnostna mobilnost

Besedilo NOO ne naslavlja tem, ki jih v svoj An vključuje SRIP Mobilnost kot so rešitve za učinkovito upravljanje in optimizacijo logistike, rešitve za multimodalnost ljudi in blaga ter rešitve za mobilnost kot storitev. Primarno naslavlja vprašanje učinkovitosti javnega transporta. Ocenjujemo, da bi z večjim vključevanjem tistih članov SRIP, ki se ukvarjajo z vprašanji transformacije mobilnosti, prišli do optimizacije rešitev.

Komponenta 5: Krožno gospodarstvo

NOO izpostavlja »Krožno gospodarstvo – učinkovita raba virov« kot eno od petih komponent/področij, s katerimi lahko bistveno prispeva k doseganju podnebne nevtralnosti (str.10). Pri tem je delež vlaganj v to »bistveno« področje samo okoli 20 mio € sredstev (brez DDV, Priloga 2, str. 32), razlika do 57 mio € sredstev za to strateško področje bi bila pokrita iz drugih programov in virov.

NOO med reformami na tem področju predvideva »izvedbo analize možnosti prilagoditve različnih predpisov v podporo zelenemu in krožnemu gospodarstvu«. Glede na ogromen obseg sredstev, ki jih država usmerja skozi javna naročila bi bilo ključno analizo najprej začeti na področju sistema javnih naročil in ga čim hitreje prilagoditi v smeri podpore zelenemu in krožnemu gospodarstvu. Z njegovo implementacijo bi zaradi obsega sredstev lahko pomembno vplivali na prilagoditve v podjetjih in drugih akterjih, kar bi imelo multiplikativni učinek. Dobre prakse javnega naročanja že obstajajo v nekaterih državah, kjer se zavedajo potenciala velikega obsega sredstev, ki gredo skozi javna naročila in predstavljajo pomemben dejavnik za pospešitev prehoda v krožno gospodarstvo.

Investicije na področju KG naj bi upoštevale: a) sistemski pristop vseh resorjev, kjer je navedena vrsta aktivnosti in mnoga različna področja, od krožnih start upov do podpore krožnim regijam (skupaj 20 mio EUR- od tega 3 mio za gozdno predelovalno verigo); b) Posebej so identificirane investicije na področju lesno-predelovalne verige in predelave lesa

kot obnovljivega vira (28 mio EUR). Ni jasno, zakaj se v investicije pod b) ne vključi področje za gozdno predelovalno verigo iz točke a).

2. razvojno področje: digitalna preobrazba

komponenta 1: digitalna preobrazba gospodarstva

Digitalizacija je zelo široka horizontala, ki je v dokumentu deloma preozko obravnavana oz. se o njej posredno govori tudi v vseh drugih poglavjih/področjih, kar dodatno otežuje analizo. Že v okvirih S4 ugotavljamo problem širine, tukaj pa še bolj, saj je to z vrha zelo težko brez poznavanja posameznih področji uporabe pokriti in zapakirati v ločeno poglavje. Tekst je relativno splošen, in slabo povezan z iniciativami in aktivnostmi, ki že potekajo na tem področju. To je deloma opravičljivo, saj se na tem področju šele pričakuje pripravo strategije digitalne transformacije gospodarstva.

Usmeritve so na nekaterih mestih prave, kot npr. zavedanje, da imamo velik delež industrije, kjer govorimo o avtomatizaciji in robotizaciji proizvodnje. Tukaj je naveden tudi pričakovan JR z višino predvidenih sredstev. Glede na zelo široke okvire razpisa pa ocenjujemo, da so predvidena sredstva relativno nizka (44 mio), še posebej, če se višina sredstev primerja z višino sredstev, namenjenih posameznim aktivnostim, načrtovanih v javnem sektorju. Tudi osnovno razmerje med sredstvi, namenjenimi digitalizaciji v gospodarstvu in tistimi za javni sektor, je izrazito v škodo gospodarstvu.

V načrtu se ne naslavlja storitvenih podjetij in idej, kako podpreti digitalizacijo v teh podjetjih.

Prav tako je težko razbrati v kakšni meri se načrti, definirani po posameznih področjih prepletajo s poglavjem 3 in podpoglavjem 3.1. Glede na zastavljeno strukturo dokumenta je težko oceniti, kaj na nekem področju manjka, saj je možno, da so npr. projekti s področja avtomatizacije, robotizacije in tehnologij predmet ukrepov na drugih področjih. Tako je vsaj deloma problem tega dokumenta tudi to, da se področja delovanja politik strukturira po nekoliko drugačnih področjih in zato določene stvari v tem novem pogledu izpadejo oziroma niso jasno opredeljena.

3. razvojno področje: pametna, trajna in vključujoča rast

komponenta 1: raziskave, razvoj in inovacije

NOO načrtuje pomembne posege na področju raziskovalno-razvojnega in inovacijskega sistema, še posebej na področju upravljanja in izvedbe RRI politike. Take reforme praviloma terjajo previdno ravnanje in jih mora podpreti ustrezna evalvacija in široka javna razprava med vsemi akterji, tako izvajalci ukrepov kot akterji v raziskovalni sferi. Ob poudarjanju izjemnega pomena, ki ga ta komponenta ima za razvoj, za dvig produktivnosti in konkurenčnosti, pa se ji namenja zgolj 7% celotnih nepovratnih sredstev, kar je pol manj, kot se na primer, namenja digitalizaciji javnega sektorja.

Na več mestih se NOO poziva na RISS: kolikor nam je poznano, ta trenutek Slovenija nima veljavne strategije na področju raziskav, razvoja in inovacij in je to eden od prednostnih dokumentov, ki ga mora v prihodnjem obdobju pripraviti in sprejeti, tako kot tudi Zakon o raziskovalno-razvojni in inovacijski dejavnosti (ZRRID). Upamo, da je pri opredelitvi časovnice

za sprejem ZRRID prišlo do napake in se ne prestavlja sprejetje zakona v drugo četrtletje 2022, kot navaja NOO na str. 240. Po drugi strani pa dejstvo, da reforme, ki jih NOO predvideva na področju RRI in po našem vedenju v do zdaj obravnavane verzije ZRRID niso vključene, lahko predstavljajo zamik priprave in sprejemanja zakonodaje vsaj v 2022, če ne še na kasnejši datum.

NOO predvideva nov upravljavski model z uvedbo novih organov kot sta Razvojni svet in Programski odbor (str. 237), ki naj bi zagotavljala izboljšanje učinkovitosti sistema. Oba sta novost v RRI sistemu, še posebej Programski odbor, ki naj bi imel nalogo, da bo *»pripravil skupna izhodišča za usklajeno RRI politiko, ki bodo osnova za bolj učinkovito in koordinirano upravljanje RRI aktivnosti, ter obravnaval skupna poročila in evalvacije izvajanja RRI politike.«* Ni jasno, kje se bo opredelilo pristojnosti Programskega odbora (Zakon o RRID ali RISS), niti v kakšnem odnosu bo Programski odbor glede na Razvojni svet in/ali Svet za znanost in tehnologijo. Opozarjamo, da usklajevanje ZRRID poteka že od 2013 in da bodo tako pomembne upravljavske spremembe na področju RRI nedvomno zahtevale usklajevanje z vsemi akterji. Čeprav je z vidika implementacije S4 poudarjanje večje skladnosti in koordinacije ukrepov dobrodošlo in so tudi SRIP v svojih predlogih to pogosto izpostavljali, ni jasno iz predloženega besedila, kdo je zadolžen za predlagane zakonske spremembe in kako bo potekala realizacija predlagane reforme.

Če je na katerem področju res nujna celovita povezava in sinhronizacija ukrepov in instrumentov ne glede na vire financiranja, je to na področju raziskovalno-razvojnega in inovacijskega sistema. Čeprav besedilo govori o povečanju usklajenosti na tem področju, se zdi, da prav ta dimenzija ni zadostno dorečena, čeprav NOO navaja (str.240), kaj se bo podprlo z EKP 2021-2027 in SKP ter kje se nadaljuje financiranje iz integrale. Tako instrumenti kot višina sredstev ni opredeljena, razen cilja, da se javna izdvajanja za RR povečajo.

V besedilu se najde še niz drugih nejasnih opredelitev, kot je npr.:

Str. 238: »Programski odbor bo omogočil stabilno in kontinuirano usklajevanje na operativni ravni, kar bo neposredno vplivalo na bolj učinkovito upravljanje RRI politike ob upoštevanju priporočil iz Poročila z naslovom Krepitev inovacijskega ekosistema v Sloveniji po Pogodbi REFORM / SC2020 / 100 financirano iz Programa za podporo strukturnim reformam EU.« Poročilo je še v nastajanju, aprila 2021 je bil predstavljen prvi del naloge. Kako se lahko avtorji NOO že v naprej zavežejo, da bodo upoštevali Priporočila, ki jih še ne poznajo in ni jasno, kakšna bo njihova uporabna vrednost?

Str. 238: »V okviru strukturne spremembe bomo: - izvedli skupno vmesno evalvacijo uresničevanja RISS«: katerega RISS- tistega, ki je že potekel, ali novega, ki ga še ni?

Str. 238: »Pri izvedbi evalvacij, ki jih bodo izvajala ministrstva, se bodo upoštevali standardi evalviranja.« Eden od pomembnih standardov evalvacij je, da jih izvaja neodvisni zunanji evalvator, sicer govorimo o samoevalvacijah, ki so prav tako koristne, a imajo povsem drugačen namen in pomen.

NOO predvideva razširitev pristojnosti ARRS in SPIRIT ter dodatne zaposlitve tako v obeh agencijah kot v JRO. Vsaj prva agencija je regulirana z ZRRID in je torej prenos vseh razpisov na ARRS pogojen s sprejemom Zakona. Ob tem ni jasno, kako se bo še pred sprejemom Zakona povečevalo zaposlovanje v ARRS za nove naloge, ki jih Agencija še ne izvaja.

Glede na obstoječe zelo različne kapacitete podpornega okolja v JRO, predvsem pa glede na veliko raznolikost le-teh, je načrtovanje zaposlitve ene dodatne osebe po JRO nezadostno utemeljeno. Imamo JRO kot je npr. IJS z dobro delujočo pisarno za prenos tehnologije, ki je bila v tekočem finančnem obdobju podprta s namenskim financiranjem in si prizadeva zadržati obstoječo ekipo po izteku projekta na eni strani in imamo manjšo JRO, ki takega podpornega okolja svojim raziskovalcem še ne zagotavlja in oba bosta, v skladu z NOO, dobila podporo za zaposlitev 1 osebe? Odprto je tudi vprašanje, ali avtorji besedila med JRO uvrščajo univerze? Po veljavnem zakonu o RR namreč sodijo med javne raziskovalne institucije. Je za eno univerzo dodatna zaposlitev ene osebe enako učinkovita podpora kot za 35-50 članski kolektiv raziskovalnega inštituta?

Pod točko b se v tej komponenti načrtuje sofinanciranje dolgoročnejših velikih raziskovalno-inovacijskih sodelovalnih programov na lestvici od TRL 3-6 (MIZŠ, ARRS) ter sofinanciranje projektov za spodbujanje podjetniških RRI vlaganj na lestvici TRL 6-8 (MGRT, SPIRIT). Glede na pozitivne izkušnje s tovrstnimi razpisi v minulem finančnem obdobju, so seveda taki razpisi tudi za člane SRIP dobrodošli. Ukrepa naj bi bila tudi skladna s S4 in namenjena vsem prioritetnim področjem. Kar pa razočara, je višina sredstev, ki se razpisoma namenja: za TRL 3-6 je načrtovanih 20 mio oziroma za 4 programe po 5 mio EUR, za TRL 6-8 pa 45 mio za 95 projektov. Postavlja je vprašanje, v kakšni meri bo s temi sredstvi možna realizacija cilja: izvajanje prebojnih raziskovalno- razvojnih projektov, še posebej, če se pogleda izkušnje obeh tipov razpisov v preteklosti.

Za sofinanciranje investicij v raziskovalno razvojne in inovacijske demonstracijske in pilotne projekte za spodbujanje podjetniških vlaganj v RRI (MGRT, SPIRIT) načrtuje NOO 30 mio EUR za 30 projektov. Tudi tu ocenjujemo, da so v razmerju do nekaterih drugih investicij, načrtovanih v NOO, sredstva skromna, še posebej, če vemo, da je bila prav potreba po podpori tovrstnim projektom močno izpostavljena na delavnicah SRIP, tudi v luči tržne realizacije projektov, ki so bili podprti v preteklem obdobju.

V sklopu iste komponente se načrtuje tudi ustanovitev Nacionalnega inštituta za hrano, ki se mu namenja 5,3 mio EUR, skoraj v celoti za izgradnjo. V utemeljitvi se ne omenja zagotavljanje raziskovalnega in strokovnega kadra, ki bo zagotavljal izvajanje sicer potrebnega in ambicioznega načrta, prav tako se ne omenja delovanje SRIP hrana in projektov, ki se v okviru le-tega izvajajo.

Ker je to del NOO, ki najbolj neposredno vpliva na delovanje SRIP in na implementacijo S4, smo analizi namenili nekaj več pozornosti. Ocenjujemo, da je glede na pričakovanja in tudi oceno avtorjev glede pomembnosti področja, komponenta stroškovno podcenjena in bi ji načrtovalci morali nameniti več sredstev.

komponenta 2: dvig produktivnosti, prijazno poslovno okolje za investitorje

V argumentaciji za komponento je uporabljeno več različnih analiz in utemeljitev, zakaj se za spodbujanje naložb potrebujejo javni viri. Tako kot je pri spodbujanju raziskovalno-razvojne in inovacijske dejavnosti potrebna čim večja stopnja koordinacije in medsebojne informiranosti vseh sodelujočih agencij, je tudi pri premagovanju asimetrije informacij med podjetij in državo ter pri boljšem spremljanju upravičenosti investicij potrebovali boljše podatkovno analitiko, centralizacijo in koordinacijo v javni upravi (AJPES, ministrstva, agencije, pa tudi informacije na podlagi sodelovanja različnih oblik povezovanj podjetij kot so npr. SRIP).

Posebno moteče z vidika implementacije S4 je že omenjeno novo definiranje prednostnih področij (str. 271), kjer bodo še posebej spodbujane naložbe. Vprašanje, katere so zdaj prioritete je temeljno za nadaljnje usmerjanje delovanja članov SRIP.

NOO namenja veliko pozornosti vprašanju zagotavljanja inovativnih ekosistemov ekonomsko-poslovne infrastrukture. Podpiralo se bo *»investicije v ekonomsko-poslovno infrastrukturo, ki bodo pomenile specializacijo ekonomsko-poslovne infrastrukture, z namenom doseganja ciljev Strategije pametne specializacije«* (str. 275). Čeprav besedilo govori o modelih izboljšane upravljanja in večje učinkovitosti že zdaj zelo obsežne mreže poslovnih con, se v razrezu sredstev prebere, da se bo podprlo z 18 mio € vzpostavitve 14 inovativnih ekosistemov ekonomsko-poslovne infrastrukture. Kljub ne eni analizi inovacijskega ekosistema, kjer se izpostavlja podhranjenost podporne mreže, ki se ukvarja z različnimi načini preživetja namesto, da bi izvajali svoje osnovno poslanstvo, se NOO ne usmerja v krepitev obstoječe mreže (ki poleg stabilne finančne podpore potrebuje predvsem zadostno usposobljen kader, da zna svetovati vključenim podjetjem in jim ne predstavlja zgolj nepremičninske agencije), se očitno odločamo za nove cone, ki si jih želijo občine. Zeleno dimenzijo pa utemelji NOO s tem, da se bo gradilo na degradiranih območjih.

komponenta 4: trajnostni razvoj slovenskega turizma, vključno s kulturno dediščino

V sklopu te komponente je NOO v skladu s prioriteta SRIPT, pa čeprav SRIPT ni bil vključen neposredno v pripravo besedila. Prav tako NOO zajema celoten spekter delovanja SRIPT, kot je bil predstavljen v načrtih ter tudi na delavnici v začetku aprila 2021. V NOO so predstavljena tudi vsa področja SRIPT, ki jih SRIPT razume kot prioriteta, edino področje, ki je drugačno od SRIPT, je poglavje »D« (Trajnostna obnova in oživljanje kulturne dediščine in javne kulturne infrastrukture ter vključevanje kulturnih doživetij v slovenski turizem), kjer NOO nakazuje, da bo država investirala sredstva tudi v prenovo kulturnih spomenikov. Tega v okviru SRIPT ni predvideno, še več – SRIPT se oddaljuje od kulturne krajine, posveča se sicer digitalizaciji in modernim oblikam butičnega turizma, vključuje tudi kulturna doživetja, a sočasno ne predvideva večjih investicij v kulturne spomenike, ki se lahko prelevijo v bele slone.

4. razvojno področje: zdravstvo in socialna varnost

komponenta 1: zdravstvo

Čeprav se s področjem zdravstva in medicine zelo aktivno ukvarja v ta vprašanja usmerjen SRIP, ki združuje tako pomembne akterje iz gospodarstva kot raziskovalne sfere, se ga v

oblikovanje prioritet ni vključilo. NOO omenja področje telemedicine, razvoj odpornih bakterij, naslavlja aktivno zdravo staranje, reševanje kroničnih bolezni, vse to so teme, na katerih že nekaj let uspešno delujejo člani SRIP in imajo za nekatera področja tudi že razvite uporabne aplikacije.

V NOO načrtuje tudi veliko delavnic za usposabljanje kadra, kar je eno od prednostnih področij, ki jih poudarja tudi SRIP. Z zornega kota SRIP je dobrodošla nova poklicna kvalifikacija, ki jo načrtuje NOO.

Nujno je, kar tudi NOO vključuje, usposobiti zdravstveno in negovalno osebje za uporabo moderne tehnologije. Načinov je mnogo, v okviru mednarodnega delovanja SRIP Medicina in zdravje tako imajo informacije o veliko pilotnih projektov (DigiS na Danskem), kjer bi se dalo s povezavami v okviru organizacij kot so EUREGHA, AAL, skupnosti referenčnih mest, najti dobre prakse in jih upoštevati pri vpeljavi doma. Večji poudarek bi NOO moral dati vlaganju v ljudi in znanje, v uporabo digitalne tehnologije, saj je večina projekcij zdaj narejenih na osnovi sedanjega načina dela s papirnatimi dokumenti in ne transparentnimi procesi. Bistvena pripomba je, da je posvečeno premalo vlaganj v strokovno usposabljanje in pridobivanje kvalitetnih kadrov na področje zdravstva in oskrbe, tako v negovalnih bolnišnicah kot v oskrbi starejših.

Sklep

NOO predstavlja obsežen načrt na številnih med seboj prepletenih področjih. Razumemo, da je struktura dokumenta podrejena navodilom Komisije, bi pa vendarle veljalo upoštevati v večji meri analize, evalvacije in spoznanja, do katerih so na posameznih področjih prišli tudi strokovnjaki izven pripravljalske skupine. Še posebej se nam zdijo SRIP primeren forum za diskusijo o načrtovanih reformah in ukrepih, saj združujejo gospodarske subjekte in znanstvene institucije in tako poznajo dejansko stanje in smernice razvoja. Zato je njihova ne vključenost v obravnavo vsaj tistih prednostnih področij, ki naslavlajo S4, nerazumljiva in je tudi kratki časovni roki za pripravo dokumenta ne opravičujejo. Bolj se nagibamo k zaključku, da jih avtorji NOO ne poznajo in ne vidijo, kje in kako bi lahko vključili njihov prispevek.

3) Analiza sodelovanja med SRIP s ciljem identifikacije ustreznih mehanizmov, ki bi tako sodelovanje še podprli

Kot se je pokazalo pri dosedanjem spremljanju dela SRIPov, se s sodelovanjem med SRIP lahko oblikujejo zelo pomembne sinergije, prepletanja in nove verige vrednosti, v kolikor se zagotovi ustrezna organizacijska oblika (skupna platforma, redna organizacija stikov med koordinatorji).

V prvem obdobju se ustvarjanju prostorov za sodelovanje med SRIP ni namenilo toliko pozornosti, saj so bili napori pretežno usmerjeni v povezovanje med člani znotraj SRIP. Z relativno stabilizacijo le-teh (vsaj v glavnini SRIPov) se lahko določen obseg energije in naporov koordinatorjev usmeri tudi v povezovanje in iskanje skupnih interesnih področij, da se tudi na ta način zagotovi še večja uspešnost delovanja in pogosto tudi večja privlačnost za

člane. Hkrati tesnejše povezovanje preprečuje prekrivanja oziroma podvajanja aktivnosti, odpravlja možnosti za nelojalno in škodljivo konkurenco med SRIP pri potencialnih članih in »selitev« članov.

3.1. Razvoj povezovanja v prvem obdobju delovanja SRIP

Na podlagi razgovorov z nekaterimi vodji pisarn je do prvega sodelovanja med SRIP prišlo spontano zaradi iskanja skupnih rešitev za nekatere administrativne zahteve pri poročanju. Iz tega se je razvilo redno srečevanje vodij pisarn. Ta srečanja so v vse večji meri začela naslavljanje tudi vsebinska vprašanja delovanja SRIP, ki so imela predvsem tri cilje:

- a) dvigniti vpliv SRIP na aktualno politiko spodbujanja podjetništva in vključevanje SRIP v oblikovanje različnih za SRIP pomembnih politik (industrijska politika, priprava zakonodaje na področju raziskovalno-razvojnega in inovacijske dejavnosti, drugi strateški dokumenti);
- b) sodelovati s predlogi pri oblikovanju ukrepov/ razpisov, ki so neposredno naslavljali realizacijo S4: na podlagi izkušenj članov s prijavi na razpise so SRIP kot skupina razpisovalcu posredovali predloge za dopolnitev ukrepov, poenostavitev določenih zahtev razpisov, od razpisovalcev prosili pojasnila in odgovore glede priprave prijav projektov in časovnice objave rezultatov.
- c) ugotoviti, kje se kažejo možnosti za projektno sodelovanje med člani SRIP. Slednjemu pa se v tem obdobju ni sistematično pristopalo.

Sodelovanje SRIP je prineslo določene rezultate pri večji razpoznavnosti SRIP ter pri oblikovanju platforme za kompetence, ki pomaga pri ugotavljanju vrzeli na področju kadrov in njihovega dolgoročnega odpravljanja. Prav tako ni nepomembno deljenje dobrih praks pri dnevnem funkcioniranju pisarn in pomoč pri povezovanju članov enega SRIP s člani drugih tam, kjer se je pokazala potreba po skupnem reševanju konkretnega problema. Do slednjega pa je v začetnem obdobju prihajalo bolj po naključju kot pa sistematično.

3.2. Obdobje dopolnjevanja Akcijskih načrtov

Ena od nalog ob dopolnjevanju AN je bila tudi identifikacija možnih področij za sodelovanje med SRIP, ki bi omogočila sistemsko podporo povezovanju. Tudi o tem so poročali predstavniki SRIP na delavnicah. Izpostavljam nekaj ugotovitev:

SRIP MATPRO: Za uresničevanje svojega programa ocenjujejo, da je bistveno tudi povezovanje med SRIP (posebej še krožno in digitalizacija), saj brez digitalizacije tudi prehod v zeleno ni možen. Menijo, da že zdaj delujejo povezovalno in intenzivno iščejo sinergije med posameznimi aktivnostmi SRIP.

SRIP Krožno gospodarstvo: Zaznane so možnosti za razširitev povezovanja, mreženja in optimizacije z drugimi SRIP na presečnih področjih, kjer je potrebno identificirati konkretna področja sodelovanja in zagotoviti, da so v povezovanje med SRIP vključena tudi podjetja, ki imajo razvoj. Velik potencial za sodelovanje med SRIP predstavlja implementacija krožnih poslovnih modelov, kar bi lahko pospešila tudi uvedba krožnih vavčerjev.

SRIP Trajnostna hrana: Predvideno je nadaljnje povezovanje s SRIP turizem, pametna mesta. Ideje so tudi o povezovanju s SRIP kot so tovarne prihodnosti, robotizacijo in digitalizacijo vendar je bilo več idej razumljenih kot oddaljenih od realnih možnosti, dosedanjega financiranja, administrativnih ovir ipd.

SRIP Mobilnost: Sodelovanje je zaželeno, če je spodbujeno z neposrednimi koristmi za člane. SRIP ponuja platformo, a vključiti se morajo konkretni člani, ki imajo skupni interes za določena področja oziroma se skupaj lotijo reševanja skupnega problema.

SRIP Turizem: . Izpostavljeno je bilo tudi sodelovanje z drugimi SRIP, Medicino, Krožnim gospodarstvom, Hrano, pri čemer je bilo jasno, da je prav SRIPT lahko tudi presek vseh navedenih SRIP.

SRIP Pametna mesta in skupnosti: velik potencial za povezovanje z drugimi SRIP, vendar do zdaj nezadostno. Enako velja tudi za HM IKT.

SRIP Pametne stavbe in dom z lesno verigo: Obstajajo predlogi za povezovanje, a je realizacija zaenkrat šibka, saj ni zadostne spodbude.

SRIP Zdravje- medicina: Interdisciplinarnost in sodelovanje z ostalimi SRIP je sestavni del njihovega dela. Za bolj intenzivno povezovanje se predlaga oblikovanje posebne platforme in financiranje le-te v naslednjem obdobju.

SRIP TOP: Izpostavljeno je bilo pomanjkanje povezovanja med SRIP-. Razlog vidijo v pomanjkanju ustreznih razpisov. Rešitev predlagajo v vključitvi ključnih omogočitvenih tehnologij (KET) v razpise.

TOP SRIP je pripravil tabelo s predlogom povezovanja z vsakim posameznim SRIP, ki jo povzemamo.

SRIP	KADRI	INTERNACIONALIZACIJA	PROMOCIJA	OKOLJE	OMOGOČITVENE TEHNOLOGIJE
Pametna mesta in skupnosti	Smotno povezovanje na področju kadrov, kjer se ti prekrivajo. Skupna organizacija izobraževanj. Izobraževanje ob pomoči horizontalne mreže IKT.	Povezovanje na področju internacionalizacije kadar so področja povezljiva tudi z deljenjem informacij in vključevanjem v konzorcije	Promocija in skupni nastopi, show of technologies.	Povezovanje skozi izobraževanja	Na področju omogočitvenih tehnologij je že delno povezovanje v okviru IJS. Potrebno močnejše vključevanje znanj, ki so na voljo v horizontalni mreži IKT.
Pametne stavbe in dom z lesno verigo	Skupna izobraževanja oziroma dogodki na tistih področjih kjer se povezujejo (predvsem tovarne, IKT in proizvodnja).	Povezovanje na področju internacionalizacije kadar so področja povezljiva tudi z deljenjem informacij in vključevanjem v konzorcije.	Skupni dogodki, nastopi, skupen pristop.	Povezovanje skozi izobraževanja.	Vključevanje KET v delovanje SRIP stavbe, identifikacija skupnih področij in tehnologij.
Mreže za prehod v krožno gospodarstvo	Deljenje znanj, skupna	Povezovanje preko skupnih nastopov, vključevanje	Skupni dogodki, skupen pristop.	Povezovanje skozi	Posebna povezovanja s HOM SRIP ToP, ki

	izobraževanja in dogodki.	članov obeh SRIP v konzorcije.		izobraževanja, deljenje dognanj.	nudijo dodano vrednost SRIP Krožno gospodarstvo.
Trajnostna hrana	Povezovanje skozi tehnologijo tovarn prihodnosti in izobraževanje.	Skupni nastopi.	Skupni dogodki.	Povezovanje skozi izobraževanja, deljenje tehnologij.	Posebna povezovanja s KET, ki vplivajo na trajnostno predelavo hrane, kot tudi tehnologije za proizvodnjo hrane.
Zdravje-medicina	Povezovanje skozi izobraževanja na področju proizvodnje, zdravja na delovnem mestu.	Skupni nastopi, deljenje informacij, povezovanje v konzorcije.	Skupni dogodki, skupen pristop.	Skupni dogodki	Vključevanje HOM SRIP ToP, deljenje dognanj in tehnologij, povezovanje s člani SRIP Zdravje.
Mobilnost	Povezovanje na tistih izobraževanjih, ki so usmerjena v ozka področja mobilnosti.	Povezovanje na ozkih področjih.	Skupni dogodki	Deljenje dognanj	Vključevanje HOM, povezovanje in deljenje tehnologij s člani SRIP Mobilnost.
Materiali kot končni produkti	Povezovanje na področju pristopov k proizvodnji materialov, deljenje in prenos izkušenj SRIP MATPRO pri vlaganju v kadre in prenos modela.	Skupni nastopi, deljenje informacij, skupni konzorciji, prenos izkušenj.	Skupen model promocije.	Prenos izkušenj in skupni dogodki namenjeni ozaveščanju in deljenju tehnologij.	Še tesnejše vključevanje HOM preko dogodkov, preko vzpostavljanja povezav in kreiranja verig vrednosti.

3.3. Sklepne ugotovitve

Večje povezovanje in sodelovanje SRIP na skupnih temah in vsebinah je pomembno za implementacijo S4 in zlasti za povečanje konkurenčnosti slovenskih podjetij preko oblikovanja kompleksnih verig vrednosti. V času svojega delovanja so SRIP identificirali niz presečnih vsebin, kjer se pričakuje, da bi se z združevanjem kapacitet hitreje in uspešneje našlo rešitve. Na predstavitev pa tudi v pogovorih s predstavniki pisarn SRIP se je pripravljenost za sodelovanje pogosto izpostavila. Na določenih področjih je tudi že prišlo do prvih korakov.

Izpostavilo pa se je tudi nekaj problemov:

- a) koordinacija je v nekaterih SRIP že znotraj lastnih vertikal kompleksna, zato širše povezovanje predstavlja dodatno obremenitev pisarn;
- b) nestabilno financiranje dela pisarn pomeni, da se SRIP pogosto borijo za vsakodnevno preživetje in tako ni sredstev za bolj dolgoročna in vizionarska sodelovanja;
- c) prekrivanje produktnih področij enega SRIP s produktnimi področji drugega lahko vodi v konflikt in ne v skupno naslavljanje problemov;
- d) pojavili so se tudi že primeri »prestopov« podjetij iz enega v drug SRIP, kar ne vpliva pozitivno na pripravljenost za sodelovanje, saj so članarine potrebne za zagotavljanje upravičenosti do sofinanciranja;

- e) povezovanje je najlažje izpeljati pri skupnem delu na konkretnih projektih. Ob izpadu razpisov za raziskovalno-razvojne projekte v zadnjih letih je takih priložnosti manj. Hkrati pa tudi selekcija projektov na podlagi principa, da se vsaki od prioritet S4 odobri en projekt, za preostala sredstva pa se tekmuje, ne spodbuja povezovalnih prijav. Zato je že pri oblikovanju pogojev razpisa potrebno biti pozoren, kako se lahko na eni strani spodbuja usmeritev znotraj ene od prioritet in po drugi odpre prostor za mreženje med prioritetami.
- f) upoštevati je potrebno, da bo uspešno sodelovanje le tisto, ki se bo razvilo od spodaj navzgor: torej na podlagi jasnega interesa članstva, da se poveže pri reševanju povsem konkretnega problema. Spodbujanje povezovanja od zgoraj ne bo uspešno na dolgi rok- lahko se zgodi, da bo povezovanje zgolj na papirju, če se bo za tak pristop obetalo dodatno financiranje.
- g) Za učinkovito delovanje SRIP je nujno medsebojno zaupanje in spoštovanje ter prilagajanje novim razmeram. Za oblikovanje takega odnosa pa je potreben čas, spodbude in zadostne informacije, kaj se dogaja znotraj posameznega SRIP.

Za odpravo takih ovir sodelovanju med SRIP se je izoblikovalo nekaj predlogov:

- a) vzpostavitev (in financiranje) posebne skupne platforme SRIPov, ki bi omogočila povezovanje; hkrati bi bila transparentnost navzven koristna tudi z vidika možnega sodelovanja in vključevanja več SRIP v mednarodne konzorcije in verige vrednosti
- b) namenski razpisi za raziskovalno-razvojne in infrastrukturne projekte, ki povezujejo več SRIP;
- c) dodatno spodbujanje skupnih projektov v okviru siceršnjih razpisov (dodatne točke pri evalvaciji za projekte, kjer sodelujejo člani različnih SRIP);
- d) povečanje financiranja pisarn, ki bi tako lahko del svojih kapacitet namenile tudi iskanju skupnih vsebin in povezovanju.
- e) SRIP kot celota bi morali imeti ustrezno vlogo pri oblikovanju prioriternih smeri in koncentracijah preko ekspertnih skupin SRIP, ki bodo pripravljale delovne programe za celotno področje TRL3-9 za vsaj leto naprej, kot analogija z okvirnimi programi EU.

Povezovanja z drugimi SRIPi je potrebno tudi zaradi dolgoročnega napovedovanja potreb po kompetencah, pri čemer pa si želijo sistemsko ureditev sporočanja pobud za izobraževanja. Prav področje zagotavljanja ustreznih kadrov je lahko eno takih stičnih za vse SRIP, saj je pomanjkanje ustreznih človeških virov prisotno tako v JRO kot v gospodarstvu.

Večje angažiranje podjetij in drugih akterjev za povezovanje med SRIP je pričakovati tudi zaradi prioritet in znatnih sredstev, ki jih EU v prihodnjem obdobju namenja zeleni in digitalni preobrazbi. Zato je še toliko pomembneje, da SRIP okrepijo sodelovanje, ker različna znanja in tehnologije, s katerimi razpolagajo, povečujejo sinergije in konkurenčnost na globalnih trgih.

Sistematično spodbujanje in institucionalna ureditev povezovanja med SRIP je pomembna tudi z vidika internacionalizacije, saj se v okviru evropskih raziskovalnih sredstev vse bolj izpostavlja interdisciplinarnost raziskovalno-razvojnih projektov, ki ponujajo celovite rešitve.

Ob oblikovanju podpornih ukrepov za spodbujanje sodelovanja med SRIP je pomembno, da se prepreči formalno oblikovanje skupnih predlogov zgolj zaradi zagotavljanja dodatnih sredstev in ni v ozadju pravega skupnega iskanja rešitev za skupne probleme.